

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 418/2023-43

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti maloletej sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej zákonným zástupcom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obaja bytom [REDAKOVANÉ], právne zastúpených advokátskou kanceláriou AK Neuschlová, s. r. o., Dostojevského rad 5, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka Mgr. Zuzana Neuschlová, proti postupu Okresného súdu Bratislava II (od 1. júna 2023 Mestského súdu Bratislava IV) v konaní vedenom pod sp. zn. 21 C 80/2011 (v súčasnosti vedenom pod sp. zn. B2-21 C 80/2011) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 21 C 80/2011 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV sa **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B2-21 C 80/2011 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Každému zo sťažovateľov **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **6 000 eur**, ktoré im **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **442,38 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 418/2023-20 z 15. augusta 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov v rozsahu namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21 C 80/2011 po právoplatnosti nálezov ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2017-26 z 13. marca 2018. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznal každému z nich primerané finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. V úvode ústavný súd pripomína prechod výkonu súdnictva vo veci sťažovateľov (§ 18n zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v platnom znení) na Mestský súd Bratislava IV (ďalej aj „mestský súd“), čím sa v dôsledku zmeny pasívne legitimovaného subjektu a spisovej značky konania implikuje potreba úpravy enunciátu, tak ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezov.

3. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a spisu mestského súdu sp. zn. B2-21 C 80/2011 vyplýva, že sťažovatelia podali 12. mája 2011 proti Univerzitnej nemocnici Bratislava (ďalej len „žalovaná“) žalobu o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenú úmrtím [REDAKOVANÉ] (matky sťažovateľky v 1. rade a manželky sťažovateľa v 2. rade) pri pôrode sťažovateľky v 1. rade. Okresný súd rozsudkom č. k. 21 C 80/2011-754 z 30. októbra 2017 ich žalobu zamietol.

4. Sťažovatelia sa 24. októbra 2017 obrátili na ústavný súd s v poradí prvou ústavnou sťažnosťou na prietahy v predmetnom konaní. Ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 754/2017 z 13. marca 2018 ich sťažnosti nevyhovel.

5. Na základe odvolania sťažovateľov Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 6 Co 105/2018-817 z 2. decembra 2020 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Podľa názoru krajského súdu okresný súd dospel na základe vykonaného dokazovania k predčasnemu záveru o nepreukázaní konania žalovanej *contra legem*, keďže dokazovanie nedalo odpoveď na zjavnú skutkovú nezrovnalosť medzi skutočným priebehom poskytovania zdravotnej starostlivosti zaznamenatej v zdravotnej dokumentácii a súhrnnej správe vypracovanej [REDAKOVANÉ] (v súvislosti so zvolaním hematologického konzília a podaním krvnej plazmy). Okresný súd teda svoje rozhodnutie založil na nedostatočne zistenom skutkovom stave. Krajský súd okresnému súdu vytkol aj postup v rozpore so zásadou procesnej ekonomie, keď pristúpil k vykonaniu finančne náročného znaleckého dokazovania bez toho, aby pre objasnenie skutkového stavu uskutočnil výsluch sťažovateľmi navrhovaného svedka [REDAKOVANÉ]

6. Predmetná vec sťažovateľov nie je právoplatne rozhodnutá. Po vrátení veci na ďalšie konanie okresný súd uznesením zo 17. mája 2021 uložil sťažovateľom zložiť preddavok na trovy dôkazu, 2. augusta 2021 sťažovateľov vyzval na doloženie zbavenia mlčanlivosti navrhnutých svedkov,

následne sa s touto žiadosťou obrátil na Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky. Dňa 21. septembra 2022 sa konalo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 4. november 2022. Posledné pojednávania sa na okresnom súde konali 12. apríla 2023 a 14. apríla 2023, pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu vyjadrenia právnej zástupkyne sťažovateľov, podľa ktorého ju súd spôsobom vedenia konania zastrašuje. Následne 19. apríla 2023 podali sťažovatelia námietku zaujatosti proti zákonnej sudkyňi a spis bol predložený krajskému súdu na rozhodnutie o dôvodnosti vznesenej námietky zaujatosti, ktorý vo veci vedenej pod sp. zn. 10 NcC 13/2023 rozhodol 28. septembra 2023 inak a spis bol vrátený mestskému súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľov

7. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti argumentujú

a) neprimeranosťou samotného trvania napadnutého konania (ku dňu podania ústavnej sťažnosti v trvaní 11 rokov a 10 mesiacov);

b) ako aj neefektívnym, nehospodárnym a nesústređeným postupom okresného súdu. V tejto súvislosti poukazujú na to, že sa v priebehu konania opakovane dovoľávali výsluchu svedkov, zdravotníckeho personálu poskytujúceho alebo zdravotnícku starostlivosť 5. mája 2009 (v žalobe, v podaniach z 15. októbra 2013, 12. februára 2014 a na pojednávaniach 12. februára 2014, 13. júna 2014). Okresný súd ich návrhy na vykonanie dokazovania ignoroval. Na uvedené nedostatky reagoval krajský súd, ktorý okresnému súdu vytkol predčasnosť jeho rozhodnutia pre skutkové nezrovnalosti, ako aj postup v rozpore s procesnou ekonómiou, keď nariadil znalecké dokazovania bez odstránenia skutkových nezrovnalostí. Zrušením rozsudku okresného súdu sa tak napadnuté konanie dostalo opäť na začiatok a okresný súd bude musieť opäť vykonávať dokazovanie. V dôsledku týchto priťahov hrozí, že u vypočúvaných svedkov bude pamäťová stopa vo vzťahu k udalostiam v roku 2009 nedostatočná;

c) sťažovatelia sa nachádzajú v stave dlhodobej právnej neistoty a frustrácie, stále nedostali odpoveď na to, či smrť alebohej matky a manželky bola spôsobená nezákonným postupom zdravotníckeho zariadenia, čo im znemožňuje definitívne uzavrieť túto tragickú etapu ich života.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

8. K ústavnej sťažnosti sa vyjadrila zákonná sudkyňa, ktorá prezentovala názor, že prietahy v konaní spôsobila právna zástupkyňa sťažovateľov tým, že po 12 rokoch konania podala námietku zaujatosti proti zákonnej sudkyňi, pričom okresnému súdu ostávalo vypočúť dvoch svedkov a vec smerovala k vyhláseniu ďalšieho rozsudku. Motiváciu právnej zástupkyne sťažovateľov pri podaní ústavnej sťažnosti vzhlada v možnosti získať finančné prostriedky, keďže si je vedomá, že v konaní nebude úspešná.

III.2. Replika sťažovateľov:

9. Sťažovatelia vyjadrujú svoj nesúhlas s odmietnutím ich ústavnej sťažnosti v časti namietaného porušenia práv postupom okresného súdu do právoplatnosti nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2017-26 z 13. marca 2018, ktoré má podľa ich názoru za následok, že sa ústavný súd

nebude zaoberať neprimeranou dĺžkou súdneho konania ako celku (vyše 12 rokov) ani nesústredeným a neefektívnym postupom okresného súdu do vydania jeho rozsudku z 30. októbra 2017. Sťažovatelia oznamujú, že sa v ďalšom postupe obrátia na Európsky súd pre ľudské práva. K vznesenej námietke zaujatosti uvádzajú, že na ťarchu sťažovateľov nemôže ísť skutočnosť, že využili svoje procesné práva. Pokiaľ bol okresný súd toho názoru, že námietku vzniesli pre procesný postup súdu, nemal ju predložiť krajskému súdu (§ 53 ods. 3 Civilného sporového poriadku). Poukazujú na neefektívnosť a nesústredenosť okresného súdu, ktorá sa prejavila pri organizácii pojednávania konaného 14. apríla 2023, keďže okresný súd počas jeho trvania (1 hodina) nestihol uskutočniť výsluch oboch predvolaných svedkov a pojednávanie odročil na neurčito.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

12. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00) zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

13. Z hľadiska povahy veci ústavný súd rezultuje, že v napadnutom súdnom konaní jednoznačne možno identifikovať jeho skutkovú zložitosť, a to aj vzhľadom na to, že skutkový stav nevyhnutný pre vydanie rozhodnutia o žalobe o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy sa od doručenia žaloby okresnému súdu v máji 2011 do vydania v poradí prvého meritórneho rozsudku v októbri 2017 nepodarilo dostatočne ustáliť, a to ani po vykonaní znaleckého dokazovania. Zatiaľ čo však ústavný súd pri posudzovaní v poradí prvej ústavnej sťažnosti sťažovateľov na prietahy v konaní zdôraznil potrebu vykonania rozsiahleho dokazovania okresným súdom v súvislosti so svojím záverom o nevyhovení tejto ústavnej sťažnosti, v rámci zrušujúceho uznesenia krajského súdu je potrebné hľadiť na priebeh dokazovania v predmetnej veci inou

optikou. Krajský súd okresnému súdu vytkol nedostatočné zistenie skutkového stavu, pričom vyzdvihol okolnosť nevykonania sťažovateľmi navrhovaných výsluchov zdravotníckych pracovníkov prítomných pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo jej, na odstránenie rozporov medzi zdravotnou dokumentáciou a súhrnnou správou. Uvedené malo podľa krajského súdu za následok nehospodárne nariadenie znaleckého dokazovania, ktoré napriek uvedeným rozporom vychádzalo iba zo súhrnnej správy. Odhliadnuc od uvedeného, ústavný súd konštatuje, že ani prípadná skutková zložitnosť veci nemôže ospravedlniť doterajšiu dĺžku rozhodovania okresného súdu v napadnutom konaní, a preto v súvislosti s týmto kritériom nie je možné okresný súd zbaviť jeho zodpovednosti za priebeh a doterajšiu dĺžku napadnutého konania a s tým súvisiaci vznik príťažlivých (porov. II. ÚS 111/2022). Vzhľadom na citlivosť predmetu napadnutého konania (nemajetková ujma spôsobená smrťou matky sťažovateľky v 1. rade a manželky sťažovateľa v 2. rade) nie je zanedbateľný ani význam veci pre sťažovateľov.

14. V správaní sťažovateľov v napadnutom konaní v posudzovanom období (t. j. po právoplatnosti nálezu ústavného súdu, pozn.), ústavný súd nezistil také významné skutočnosti, ktoré by negatívne vplývali na celkovú dĺžku napadnutého konania. Odročenie termínu pojednávania (pôvodne nariadeného na 27. máj 2022) na 21. september 2022 z dôvodu pozitívneho testu právnej zástupkyne sťažovateľov na COVID-19 má vzhľadom na trvanie napadnutého konania od roku 2011 zanedbateľný význam. Ani realizáciu procesných práv sťažovateľov (návrhy na doplnenie dokazovania, podanie námietky zaujatosti) nie je možné považovať za obštrukciu a pričítať ju sťažovateľom na ťarchu pri posudzovaní existencie príťažlivých v napadnutom konaní. Sťažovateľovi nemožno vytýkať, že plne využíval všetky prostriedky, ktoré mu vnútroštátne právo na ochranu jeho záujmov poskytuje (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Patta proti Českej republike č. 12605/02 z 18. apríla 2006).

15. Ústavný súd napokon hodnotil aj samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní v posudzovanom období, a to v rozsahu námietok sťažovateľov. V prvom rade možno prisvedčiť tvrdeniu sťažovateľov o neprimeranom trvaní napadnutého konania, ktoré prebieha od roku 2011 na dvoch inštanciách bez právoplatného rozhodnutia vo veci. Z pripojeného spisu mestského súdu sp. zn. B2-21 C 80/2011 podľa ústavného súdu síce nemožno prijať záver o nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní, no ústavný súd jedným dychom pripomína svoju judikatúru, v zmysle ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných príťažlivých, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. I. ÚS 206/2021).

16. Vec sa v období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu vrátila okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, čím došlo k predĺženiu napadnutého konania. Vzhľadom na výsledok odvolacieho konania na krajskom súde, ktorý spočíval v zrušení rozsudku okresného súdu, možno jeho trvanie pričítať práve v neprospech okresného súdu (porov. III. ÚS 301/2021) z dôvodu už spomínanej nesústredenej činnosti pri vykonávaní dokazovania (bod 13 tohto nálezu).

17. Bez potreby podrobných analýz ústavný súd len pripomína ďalšie okolnosti opodstatňujúce záver o neefektívnom postupe okresného súdu, ktorý v posudzovanom období od vrátenia spisu z krajského súdu 21. januára 2021 v súvislosti s prípravou pojednávania (predvolanie svedkov,

zbavenie mlčanlivosti) nariadil prvý termín pojednávania až na 27. máj 2022 s tým, že napokon sa uskutočnilo až 21. septembra 2022 (k tomu pozri aj bod 14 tohto nálezu). Rovnako možno mať výhrady k predloženiu spisu krajskému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti, ktorá sa týkala len okolností, ktoré spočívali v procesnom postupe sudkyne.

18. Ústavný súd po komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu z hľadiska predmetu napadnutého konania, správania sťažovateľov a postupu okresného súdu, zohľadňujúc dĺžku napadnutého konania, dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosť'učinenia

19. Keďže napadnuté konanie nie je právoplatne skončené, ústavný súd prikázal Mestskému súdu Bratislava IV konať bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sa sťažovatelia v ústavnej sťažnosti domáhajú, aby ústavný súd priznal každému z nich primerané finančné zadosť'učinenie v sume 10 000 eur. Svoj návrh odôvodňujú stavom dlhodobej právnej neistoty a frustrácie, ako aj tým, že plynutím času za znižuje ich šanca na spravodlivé rozhodnutie, keďže okresný súd až s odstupom času vykonáva výsluchy osôb prítomných pri udalostiach v roku 2009.

21. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľom finančné zadosť'učinenie, majúc pritom na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosť'učinenia je zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu. Pri určení primeraného finančného zadosť'učinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosť'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Pri ustálení sumy finančného zadosť'učinenia priznaného sťažovateľom ústavný súd prihliadal primárne na celkovú dĺžku napadnutého konania v trvaní viac ako 12 rokov (6 000 eur). V prejednávannej veci zároveň nevzhliadol žiadnu okolnosť, ktorá by zakladala dôvod na zníženie tejto sumy. Vzhľadom na uvedené rozhodol o priznaní finančného zadosť'učinenia každému zo sťažovateľov v sume 6 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadosť'učinenia ústavnej sťažnosti sťažovateľov nevyhovelo (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

23. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 442,38 eur (bod 4 výroku tohto nálezu), tak ako ich vyčíslili v ústavnej sťažnosti.

24. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu